

בסייעתא דשמיא

מיוחדת במינה

ע. בר-כוכבא

ערב מקומט

מינה מספרת:

פעם-פעם, כשעוד האמנתי שאם רק אמצא את המילים הנכונות והמדויקות, טובי תבין אותי, סיפרתי לה שכל אימת שמזכירים לי את דודה גולדא והצחוק הרועם שלה אודותי, אי-אז, בבר מצווה של פיני, אני מרגישה כאילו מקמטים לי את הלב.

"מקמטים?" טובי לא היתה בטוחה ששמעה נכון. "מה הקשר!" הקול שלה נעשה רך וספוגי כמו מרשמלו, "התכוונת, מינו'ש, למשהו אחר ואת לא מוצאת את המילה הנכונה?"

אולי אז התחלתי להבין שאנחנו מדברות בשתי שפות.

את המילים שלי, גם כשמצאתי אותן, לא יכולתי לתרגם לטובי, אחותי הבכירה והיחידה.

ה'ביפים' של טילתו'ש קטעו את הרצף של שוואב. וכמו תמיד, הם עקשניים, מטרידים, לא מתפשרים.

מלי, חברתי הטובה, המליצה לי על השיחה הזו בקו של הסמינר. "המילים של המורה שוואב נולדו בדיוק בשבילך." היא הבטיחה. אני מחברת את האוזניות, ותוך כדי החזרת חפצים תועים לכור מחצבתם, מתנגן לי באוזניים הפתיח עם ההמנון הפטרייטי. מבלי משים התנועות שלי נעשות קלות וקצביות. אהבתי את הסמינר, אפילו שטובי כעסה על כך שאמא לא רושמת אותי באופן טבעי לסמינר הגדול בו היא למדה. "הילדה תיבלע שם. כמעט אלפיים תלמידות מצטופפות במתחם הזה," התגוננה אמא, "היא כל כך קטנה ושברירית, ירמסו אותה."

לא ידעתי אז בעצמי מה אני מעדיפה. אמא בחרה למעני סמינר קטן שהיה אז כוכב עולה. הייתי מעורבבת בהרגשות לגבי רחלי לוי, שכנה וחברה משנות הגן והיסודי. רחלי לא התקבלה לאף אחד מהסמינרים הגדולים. לא היו לה אחיות גדולות שיכולות לסלול לה דרך. לא מבריקה לימודית ועם אי-אלו הערות משמעת, היו לה כל הנתונים לקבל תשובה שלילית על הסף. את הראיון לסמינר 'שלי' היא עברה בקלות. חששתי קצת מהפטרונות שהיא גילתה כלפיי, אולי היה לנו טוב להיפרד, אבל בד בבד חשתי גם הקלה בתמיכה שהיא העניקה לי בכל מקום ובמילים האבודות שהיא מצאה למעני.

המסר המתלהב של המורה שוואב מחזיר אותי שבע שנים אחורה. בת סמינר בכחול-תכלת, טובה וממושמעת ('יותר מדי' יגידו המבינים), מנסה למצוא מקום ומשמעות בכיתה ובחיים. כששוואב חינכה אותנו, כבר היתה מלי לציד, חברת אמת שקיבלתי כמתנה מיוחדת בכיתה י"ג. היא מדברת על תפקיד האם בבית, מילים יפות, טיפה נמלצות. האם בכל הבתים זה כך, שהאם משמשת בין היתר גם בתפקיד המאסף במחנה?

שמעון ורבקה, שנשימותיהם הקצובות ממלאות עכשיו את הבית, עשו טובה לאנושות וליקטו פה ושם מכשירי כתיבה, פריטי לבוש וחלקי משחק שונים. אבל את עיקר העבודה הם הותירו בנדיבות לב מופלגת לאמם.

ניחוח קלוש של וניל ודבש באוויר. אחת החולשות המובהקות שלי היא לחדש ולרענן את ריחם של מרכיבי הכביסה. ירקות נחתכים לסלט הקבוע, וריח המרק למחר מתערבב עם הניחוח הרענן של הירקות ומעניק אווירה מושלמת של בית. מבעד לאוזנייה ממשיכה המורה להבטיח לי שאמא היא עמוד תווך בבית.

הבית פחות או יותר מסודר. ארוחת הערב או הלילה כבר מוכנה. הכביסה במיידש. אני מרשה לעצמי להתרווח בכורסה הישנה בגון החרדל, זו שדודה גולדא עליה השלום הורשה לי. זו הפינה האהובה עלי, צופה מבעד לחלון ברחוב האחורי, השוקע בתרדמת ליל מבורכת.

כמה חתולים מנסים את מזלם ליד הפח הטמון. עץ הברוש, שבין ענפיו מצטופפות במשך היום עשרות ציפורים, מתעטף בשמיכה כהה וסודית, נע באיטיות ברוח הסתווית. איפה הן, כל בעלות הכנף? מסתתרות בין ענפי העץ? מתקני הגינה הצבעוניים הפכו בחסות החשיכה לאפרוריים, חסרי ברק וחוץ. אף ילד אינו מאייש את הנדנדות או את המגלשות. רק החלונות בבתים שממול מנוקדים בצהוב מואר. שוואב ממשיכה להרעיף עלי עידוד וכוח.

פונה לרגע לחדר הילדים. שני אוצרות יקרים שקועים בשינה שלווה. הרצפה חפה מכל משחק או צבע. אולי מתחת למיטות מסתתרים אי-אלו פריטים שחמקו ממני, אך למי זה אכפת עכשיו?

ממרחק קורץ לי המטבח, ריח של סלט ירקות טרי, לחם מופשר ובלינצ'ס חלביים ששלחה לנו אמא. למחר מחכה לנו תבנית עם עופות אפויים ושעועית בשומשום, עוד משלוח אוהב שדואג שלא יחסר לנו מאומה. מיישרת את השמיכות, נושקת קלות לשמעון, שגם בשינה מצחו מקומט מרוב הגיגים, מסדירה תלתל סורר של רבקה. עיני נתלות לרגע בחלון המשקף לי שמיים כהים וענפים שמתפרעים עם הרוח. 'תודה לך ה' על הערב המושלם הזה!'

ביפי! מישוהו מנסה לקטוע את דבריה הנלהבים של שוואב. שוב, איתות. סוקרת את הצג. אוף!

'טילתו'ש של טובי' - מרצדות האותיות. דווקא היום? ועכשיו? לא רוצה, מרימה כתף מרדנית. לא רוצה לענות! יודעת שלא אוכל להתעלם. טעם חמצמצץ כבר עומד לי על קצה הלשון.

ביפי! שוב טילתו'ש, עקשנית שכמותה. עד שלא אענה לה, לא תפסיק לאותת.

"סליחה, מיני, שנדנדתי לך, אבל זה דחוף! לא יכולה לחכות, את האחרונה ברשימה, ואני רוצה לדעת שכולן יודעות ושהכל מסודר!" הקול שלה, כמו הטון והמילים, הם ירושה ישירה מטובי, אחותי הבכירה. לפעמים, כשאני שומעת אותה, עולה בי ההגדרה: 'מילים ולחן - משפחת מילמן'. תמיד היא ממהרת, תמיד עסוקה, תמיד מנחיתה, תמיד באמצע פרוייקט.

"ערב טוב," אני אומרת בשלווה מדומה, מתרחקת מהחדר, לא מעוניינת שהילדים יתעוררו. "ואשמח אם תקראי לי מינה. כבר דיברנו על זה לא פעם."

"או-קיי, כבוד מעלת דודתי היקרה, מינה שטוב." משועשעת בעליל אחיניתי בת התשע-עשרה, "ככה זה טוב? מכובד מספיק? תזכירי לי רק כמה שנים מפרידות בינינו?"

"טילתו'ש, אני באמצע שיחה חשובה. רצית משהו?" כמה שלא אנסה, ומה שלא אעשה, תמיד השיחות איתה עולות על שרטון. אוף!

"ברור שרציתי!" טילתו'ש לא מתכננת להיפגע או לסגת. "את מודעת לכך שאנחנו מארגנים לסבא ולסבתא יום נישואין כמעט עגול?"

יש לי מה להעיר על סגנון הדיבור המתנשא, ועל זה שתמיד היא מדברת על עצמה בלשון רבים... אבל מחליטה לא לקלקל לגמרי את הערב הזה. שותקת ומחכה.

"את ההפקה אני רושמת על שמי, זה אמור להיות אירוע בסדר גודל עולמי," מתרברבת האחיינית שלומדת כמובן בסמינר הגדול בו למדה אמה, ומתמחה השנה במסלול להפקת אירועים. "סבא נתן לי אשראי בלתי מוגבל, ואני מתכננת לנצל אותו עד תום! כבר יש לנו לוגו ומוטיב וסלוגן. העריכה והעיצוב יהיו בגוני מנטה-וניל-שחור. אני צריכה את עזרתכם רק בחלק הגסטרונומי. כבר חילקנו מי מכינה מה. תרצי להביא חמוצים, זיתים וגבינות מתובלות? אפשר לקנות היום את הגבינות כבר עם תיבול. הערב ייערך בעוד שבועיים ביום רביעי. או-קיי?"

"יום רביעי בעוד שבועיים?" רק משום שאני נבהלת, אין בי גרם של פניות להיפגע כמו תמיד מחוסר האומן ביכולות הגסטרונומיות שלי. טילתו'ש תקועה לפחות שבע שנים אחורה, בעידן בו באמת לא היו לי דריסת רגל ומגע יד במטבח המושלם של אמא. היום אני יודעת להכין קצת יותר מ'חמוצים וגבינות'. "יש לנו באותו ערב יום גיבוש מטעם העבודה, אין מצב להיעדר ממנו. בפעם הבאה תתייעצנה איתי לפני שאתן קובעות עובדות ותאריכים בשטח."

"תקשיבי, מיני, סליחה, מינה!" היא נעשית קצרת רוח וטיפה פגועה. אין ספק שטילתו'ש לא היתה מעניקה לי את התואר

'הדודה הנבחרת'. "כבר החלטנו וקבענו, ומשפחה לכל הדעות קודמת לעבודה. את לא עושה לי טובה! אלו ההורים שלך!" את המילה 'שלך' היא מתיזה באופן הכי מעצבן שבעולם. "סבתא בכל מקרה לא תוותר עלייך, כך שאין כאן בחירה או התלבטות. ושווה לך, זו אמורה להיות הפקה מטורפת, וסתם, למען האינטליגנציה הכללית, סבא דחה טיסה עסקית חשובה למען האירוע המשפחתי הזה. לילה טוב, דודה חשובה!" משהו נסדק בקול שלה, וגוון של ערב בכי מתערבב בסיומת.

לילה טוב, אחיינית. ותסלחי לי שמכל הנאום המרשים מתעקשת מילה אחת לזמזם לי שוב ושוב באוזן. אל תעשי בבקשה הפקה 'מטורפת', כי בגלל המילה הזו נהרסו הקשרים שלנו לצמיתות...

לילה טוב. לילה מצוין... קול עכור צוחק בזדוניות. מדוע אינני חוזרת לשוואב ולאווירה של הסמינר? מי זו שהעזה לחדור בגסות לערב הפרטי שלי, ולקמט ולרמוס אותו בחוסר רגישות? השיחה עם טילת'ש מרגישה לי ממש כמו השיחות עם טובי בעבר הרחוק. היא אף פעם לא הבינה אותי באמת. גם בלילה הזה, שהתיימר להיות שלי, התנגשו שני תדרים זה בזה...

מתנתקת מהכורסה העתיקה והטובענית, בדיוק כשנפתלי נכנס הביתה. במקום לתלות את הכובע והחליפה על הוו ולשמר את מראה הבית המסודר, הוא מניח אותם בפיזור דעת על הספה, וזה סימן שהוא מוטרד ומוסח.

"לא הצלחתי להתקדם עם ה'חבורה'. כמה ש'חפרתי' בסוגיה, לא יודע למה, בכל כיוון שאני מנסה, נתקל בדרך ללא מוצא, ועד יום רביעי בעוד שבועיים אני חייב לסגור את כל הקצוות..." מתיישב באנחה לארוחה, מתנתק בגבורה מה'חבורה' התקועה. מיישם את העצות של מדריך החתנים מלפני יותר מחמש שנים: "איך עבר עלייך היום? איך עבר טקס ההשכבה? היו שיחות חשובות?"

"שיחה אחת מעצבנת. בוא לא ניכנס ללשון הרע." בגבורה אני אורזת את העלבון ואת ההשפלה, דוחקת אותם לפינה.

ארוחת ערב ביחד. משהו נרגע בנו כשאנחנו מעבירים בלינצ'ס ריחניים וסלט קצוץ לצלחות. אושר בהיר ופשוט מציף את המטבח. לאף 'הפקה מטורפת' אין זכות לקמט לנו את הטוב הזה!

רק רציתי שנהיה חברים

מיני בת השש מספרת:

חזרתי מגן-איטה בדילוג-ריקוד מיוחד שהמצאתי לי לאחרונה. היום הוא התרקד לי לכבוד התינוקת החדשה. אף פעם לא היו לנו תינוקות בבית. אף פעם לא זכיתי בדף הקשר לבלון 'מזל טוב' על אח שנולד. כבר התרגלתי לחיות בלי בלונים ובלי 'מזל טובים', ומזמן הפסקתי לנדנד לאמא, כי בכל פעם שהתחננתי לתינוק או תינוקת, הייתי זוכה לחיבוק מוחץ מלווה בנשיקה קולנית: "מינו'ש מקסימה, את התינוקת שלנו!"

"אני לא תינוקת," הייתי מוחה בעלבון ומנגבת את הנשיקה, לקול צחוקה המתמוגג של אמא. אחר כך התפנית לסקור את עצמי מול המראה הגדולה בחדר. ילדה עם שיער שקוף ודליל ניבטה מולי. שיניים עקומות מרוב מציצת אצבע, משקפיים עגולים וסרט ענק שמתיימר להוסיף גובה ונוכחות.

היום מגיעה אלינו הביתה תינוקת אמיתית. היא בעצם לא לגמרי שלנו. היא שייכת לטובי ולרובי. ביום חמישי קרא לה רובי בבית

כנסת 'טילה-תהילה' על שם סבתא-טילה. וביום שישי האחרון קיבלתי לראשונה בלון בדף הקשר. 'מזל טוב' - קראה לי אמא את המילים הנחשקות, עליהן חלמתי שש שנים - 'למיני אורדנטליך לרגל הולדת האחיינית'.

כל הבית היה מלא בריח אדום של קציצות בשר, בניחוח ירוק של מרק עשיר ובבלונים ורודים-כסופים. ממול הכניסה היה תלוי שלט ענק, שפיני שרטט אתמול בלילה כשחזר מהישיבה שלו. בפתח הסלון כבר עמדו עגלה כחולה-אפורה גדולה וסל-קל צבעוני. זה היה סימן שהם הגיעו מבית החולים. אבל היה עוד סימן יותר חזק וצרחני. מתוך חדר האורחים הסגור בקעו יללות, כמו הסירנה של מוזס מ'הצלה'.

"אני חייבת לישון." טובי יצאה מחדר האורחים, מטפחת קצת מסובבת, עיניים עייפות ופה מעוקל למטה. אני לא אוהבת את אחותי ככה! בידים שלה התפתל יצור אדום וצרחן, שונה לגמרי מהבובה הוורודה והחייכנית שלי. "תוכלי לשמור עליה?"

"באמת? את מרשה לי לשמור עליה?" התיק של הגן התנדנד בהתרגשות על הגב שלי. צעקתי, כי הייתי חייבת להתגבר על הבכי המחריש אוזניים של התינוקת שקוראים לה טילה-תהילה. "בטח שאני יכולה!!!"

טובי בחנה אותי במבט מוזר, כאילו רק עכשיו שמה לה שאני בכלל נמצאת פה. לרגע קטן השתקתה גם התינוקת. "איפה אמא?" הצעקה של טובי נשמעה מוזר על רקע השקט הזמני. "איפה היא?" טובי דברה יותר לחלל הבית, הופכת אותי כמו תמיד לשקופה.

"טובו'ש", אמא הגיחה מהמטבח, מאושרת וגאה, מנגבת ידיים לחות בסינר המפורסם שלה. "הכנתי ארוחת גורמה לכבוד הרחבת משפחתנו הקטנה. את מוזמנת להרגיש בית החלמה מושלם. תני לי אותה, ותאכלי לשובע! יולדת צריכה לפנק את עצמה!" נחת זלגה לאמא מכל הכיוונים.

"אני לא רעבה..." מלמלה אחותי הגדולה, וכיסתה פיהוק בידה. התינוקת חידשה את מתקפת הבכי. "רק רוצה לישון." טובי נראתה כל כך אבודה ואומללה. "תשמרי לי על הקטנה שצורחת בלי הפסקה? מה היא רוצה? מה?! לא מבינה פסיכולוגיה של פספוסה כזו..."

אמא צחקה בעונג בלתי מוסתר, לוקחת בידיים מיומנות את הקטנה הצרחנית, "טילה-תהילה, טילתו'ש," פעתה אמא ועיסתה לה קצת את הגב, הניחה אותה על כתפה, טפחה פה ושם. התינוקת פלטה אוויר, ופתאום השתרר שקט. הסתכלתי על האחיינית שלי, היא הניחה לחי מתוקה על הכתף של אמא ונרדמה.

"אני רצה לישון," חזרה טובי בייאוש. "לא מבינה אותה ולא מצליחה להרגיע אותה..." איזו מין אמא אני... "דמעות הרטיבו לה את העיניים.

"טובו'ש! את אמא מקסימה!" חיבקה אותה אמא שלנו, וככה הן עמדו ביחד מחובקות: אמא, טובי וטילה-תהילה. זה הצחיק אותי לחשוב שטובי כבר אמא, ועדיין צריכה חיבוקים והרגעות... "את עוד תלמדי אותה, זו רק ההתחלה... היי, מיני, מתי חזרת מהגן? ולמה עוד לא תלית את התיק?"

רובי חזר מהכולל, סיים לאכול ונכנס לחדר שלהם. המטבח שלנו כבר היה נוצץ ומסודר, כמו שרק אמא יודעת לעשות. אפילו לריטה העוזרת היא לא מרשה לגעת בממלכה הפרטית שלה. אבא הודיע שיתעכב בעבודה, והתינוקת היתה רדומה בשלווה מלאכית בעגלה החדשה.

"תוכלי לשמור עליה, מינו'ש?" ביררה אמא, "אני רוצה לנוח."

"בטח שאני יכולה!" יישרתי את המשקפיים. אמא אומרת שזו נדוניה שקיבלתי מהפגייה, כלומר, לא המשקפיים אלא הראייה החלשה. הזדקפתי ככל שהרשתה לי קומתי הנמוכה. "אני כבר גדולה!"

"ענקית!" התמוגגה אמא, "ילדת נס, נולדת כזו קטנה..." אמא משרטטת באצבעות שלה משהו פיצץ, "תשע-מאות-עשרים-גרם! זה מה שהיית! פגה זערורית, שהרופאים נתנו לה סיכויים קלושים. כמה הם הפחידו אותנו... רוצה שנסתכל יחד באלבום שלך?"

עשיתי פרצוף מעוצבן ונעלב. נמאס לי שמדברים על זה. ואת האלבום של הר הצופים אני רק רוצה לזרוק עמוק לפח הגדול. שונאת את התמונות שלי עם כל הצינורות באינקובטור.

"טילה-תהילה לא פגה?" ביררתי באופן סופי. ידעתי שעלי התפללו ועברתי שני ניתוחים, ופעם אחת, ביום שישי גשום וסוער, כמעט נפטרתי בבית החולים...

"פגה?" צחקה אמא בקול גדול. "טילתו'ש נולדה שלוש-ארבע-מאות-חמישים. הודו לה, היא תינקת חסונה ובשלה לגמרי."

"אז אני אשמור עליה?" שאלתי בלהיטות, ונס שטובי ישנה, לפי המצב רוח העצבני שלה, בטוח שהיא לא היתה מרשה.

שוב סקרה אותי אמא, אומדת את גודלי ואת כוחותי. "אני לא רוצה לטלטל אותה," התנצלה יותר לעצמה. "ואני לא צריכה להגיד לך לא להרים את טילתו'ש בשום אופן!" כאן הניפה אמא אצבע מזהירה, "רק תשגיחי שהיא ישנה. ואם היא בוכה או לא רגועה, תעירי אותי מיד."

בלי שום ויכוח חתמתי על כללי החוזה.

שקט של צהריים נכח בכל הבית. אם לא העגלה והבלונים וה'מזל טוב' שבכניסה, זה היה יכול להיראות סתם יום רגיל, כשאבא ואמא נחים ואני מעסיקה את עצמי בשקט. לקחתי את הצבעים והחוברות, אבל העגלה הכחולה-אפורה מגנטה אותי אליה. תינוקת אמיתית ונושמת בבית שלנו! אלף חלומות ורודים ומתוקים פשוט קרו בבת אחת. ליטפתי את השמיכה הקטיפתית, העברתי אצבע מרפרפת על הלחי הוורודה שלה.

היא נשמה בשקט והעיניים שלה היו עצומות ברכות. לרגע חלף כמו חיוך קטן על שפתיה. טובי בטוח לא תאמין לי שהיא חייכה, אבל זה היה באמת! שיחקתי עם החוליות הצבעוניות של מחזיק המוצץ. ישבתי ליד העגלה והסתכלתי על הפלא שאי אפשר להאמין שהוא נמצא בסלון שלנו.

ופתאום התחיל ה'פלא' לבכות.

זכרתי כמובן את כל האזהרות של אמא. ניסיתי רק להכניס את המוצץ הוורוד לתוך הפה הקטן והצורח. אבל הוא לא נתפס כי השפתיים לא הסכימו להיסגר עליו.

"טילתו'ש, מתוקה," דיברתי בקול כדי להתגבר על הצרחות. "את רעבה? כואב לך משהו? רוצה את אמא? אולי את סבתא?" זה מצחיק לחשוב שאמא היא הסבתא שלה... "מה את רוצה, תגלי לי? את יודעת שאני דודה שלך? רוצה שנהיה חברות טובות? שנלמד באותו בית ספר? ש - - -"

היא בכלל לא התרשמה מכל מה שאמרתי לה. הפנים שלה נהיו סמוקות ומקומטות והידיים שלה התנופפו לכל הכיוונים ונחבטו בדופנות העגלה. לא הספקתי להעיר את אמא כששמעתי פתאום את הכעס של טובי ליד.

"מה קורה לך?" צעקה טובי, "מה את חושבת לעצמך? את לא נורמלית. מטורפת! זו לא בובה של משחק. זו תינוקת אמיתית! למה את מנסה להרים אותה??"

"בכלל לא הרמתי..." הלחישה שלי נבלעה בצרחות של טובי ושיל-תהילה.

"מה חשבת לעצמך?" הצעקות העצבניות שלה היכו בתוך האוזן שלי.

"כלום," לחשתי. אבל הקול הקטן שלי לא הצליח להשמיע את עצמו. "כלום."

"מה חשבת?" השאלה שלה שכפלה את עצמה וחיכתה לתשובה.

בום-בום-בום. כבר לא עניתי. בום-בום-בום כבר לא חשבת אפילו. ליד טובי, בעיקר כשהיא כועסת, באופן קבוע נעלמות לי המילים. הן בורחות אפילו מהלב שלי. נשאר שם רק הרעש של התופים שמכים חזק. נשמתי טיפה אוויר, וחיכיתי שזה יעבור.

בלי שום התראה התחילה טובי לבכות. ממש כמו ילדה קטנה. הבכי שלה התערבב עם הצרחות של טילת'ש, ובאמת כבר לא ידעתי מה לעשות ואם להגיד משהו ומה. רציתי לא להיות.

"שלום!!!" שובל של אוויר נקי ומטוהר חדר לתוך הבית. עם אבא נכנסו חיוך חגיגי וזר ענק של פרחים. טובי התנשפה, מבוישת מחתה את הדמעות. "מה שלומר, יולדת יקרה? מינו'ש, אוצר יקר, רוצה להגיש לי בבקשה כוס מים קרים? ו... מה קורה עם הנכדה החדשה שלנו? כל הרחוב שומע את פרקי החזנות שלה..."

בלילה, מתחת לשמיכה ששמרה בנאמנות על סודותי הכי כמוסים, דמיינתי את עצמי לוחשת בעליבות לטובי:

"רק רציתי לשים לה מוצץ. רק רציתי להיות חברה שלה. רק רציתי להרגיע אותה כדי שאת תוכלי להמשיך לנוח."

אבל טובי שבדמיון לא התרשמה. תוך כדי בכי קולני הצליפה בי שוב ושוב את המילים 'לא נורמלית', 'מטורפת'. לא זוכרת אף פעם בבית שלנו מילים כאלו. אמא לא הרשתה למילים כאלו להיכנס אלינו. באמת לא ידעתי למה טובי כעסה כל כך ולמה מישהי בגיל שלה בוכה בקול.

דבר אחד הבנתי כבר אז. טילתו'ש הקטנה ואני לא נוכל להיות חברות טובות, כי אמא שלה, שהיא אחותי הגדולה, לא תרשה לנו. חבל.

בית הכנסת בית-רחל, שכונת 'כנסת', ירושלים. אדר א' תשי"א

"יע-מוד!" קולו של הרב בלוי מקבל גוון חגיגי, "חתן הבר-מצווה זעליג בן ר' יחיאל פישל מפטיר!"

זעליג מתעטף בטלית, מיישר את כובע הקסקט החדש, וניגש בחשיבות לבימה. "ברכו את ה' המבורך" - מצטלל קולו, גורם למאמע שמציצה מחרכי המחיצה להספיג במטפחת דמעות של נחת.

"וה' נתן חֶכְמָה לְשִׁלְמֹה" - מנגינת ההפטרה, בקולו הצעיר של חתן בר המצווה, ממלאת את חלל בית הכנסת הקטן. טאטע עומד על הבימה לצידו של זעליג, מקשיב בדריכות לקריאה.

הערשל עומד מן הצד. אח צעיר שנותרו לו עוד שנה וחצי בדיוק, יותר מחמש מאות ימים, הוא כבר חישבן, עד שיגיע לרגע הגדול הזה. מתי כבר הוא יהיה הדמות המרכזית באירוע? את ההפטרה שלו הוא יודע מזמן בעל פה ועם כל הטעמים.

כל כך רוצה לתלוש דפים מלוח השנה, לייצר קפיצת דרך וכבר להיות אי-שם בעתיד, בחודש מנחם-אב של שנת תשי"ב...

3

שם זקן וכבד

תמונת העבר שלי מורכבת ממאות חלקים. אבל בניגוד לתמונות הפאזל השגרתיות, הארוזות בקופסה שעליה מודפסת התוצאה הסופית, אצלי אני מגששת באפילה, אין לי שרטוט של התמונה המושלמת וגם לא את כל החלקים שלה. בינתיים מנסה להרכיב ולחבר את חלקי הפאזל שכבר בידי, וללקט בשעת רצון עוד ועוד פיסות חיים.

"טובי כל כך כעסה כשקראנו לך 'מינה', מספרת אמא כשנחה עליה הרוח, אני כבר במיטה אחרי מקלחת והכנת מערכת למחר. כמו בכל יום, לא מוותרת על טקס ההשכבה המסורת. ריח של שפמו משובח מעורבב בריח של מרכך הכביסה שאמא יוצקת בנדיבות למכונה של המצעים. "היא אמרה שזה שם זקן וכבד של סבתות. מה לעשות? כך קראו לאמי עליה השלום ולא יכולתי לוותר." אמא מושכת בכתפיה, מתנצלת בפני טובי של פעם. "היא

ביקשה שנוסיף לך עוד שם יותר עדכני וקליל. בסוף התפשרנו על שם חיבה 'מיני'. כך היא היתה מרוצה יותר."

מלכסנת מבט אל התמונה שעל הקיר ממול. טובי הדפיסה על קנבס גדול את תמונתי מבר המצווה של פיני, למטה הוסיפה את המילים המעצבנות של דודה גולדא. את כולם זה מצחיק, אותי זה מקמט.

"אמא," אני מבטיחה בעיניים בורקות של בת תשע, "כשאהיה גדולה וחזקה, מבטיחה לך, אני אדאג שכולם יקראו לי בחזרה 'מינה' כמו שקראו לאמא שלך. פי אלף יותר יפה מ'מיני'."

"ועוד משהו." אמא כבר נישקה ללילה טוב, וכמעט יוצאת מהחדר. "לילדים שלי אני לא אקרא בשום שם חיבה. מתחייבת!"

כשהילדים מתעוררים, כבר נצבעים השמיים בוורוד-תכול מקסים. רבקה מטפסת במיומנות מעל לסורגים של מיטת התינוק, ומיד גוררת את השרפרף לנטילת ידיים. היא כבר צריכה לעבור למיטה התחתית, חולפת בי מחשבה. בשבוע שעבר חגגנו את יום הולדתה השני. שקיות ממתקים כמקובל בגנון-עפרה, עוגת שוקולד מסורתית לשבת ובלון כסוף בצורת הספרה שתיים.

השערות הפזורות שלה מכסות חלק מהפנים, ומשוות לה מראה שמכריח נשיקה. שמעון מתלבש במהירות, דוחף את הפיג'מה מתחת לכרית. יום של רב'ה, שמלמד את האל"ף-בי"ת בגן, זה היום של שמעון השקדן. בחדר הילדים כבר מוצמדות ללוח עשר אותיות. שמעון פונה להשלמת חוברת המשימות מהגן. עובר בסבלנות על הקווקווים שיוצרים את האותיות.

לרגע אני מתצפתת כאילו מהצד על בכורי בן הארבע פלוס. זה הילד שמעשיר את המקרר בפתקי נחת וזוקף את קומתי. מסודר, ממושמע, תבניתי ומדויק. השכנות שואלות איך אנחנו מצליחים ככה לחנך אותו. אני מושכת בכתפי. אין לי תשובה ולא הדרכה. מלי טוענת שזה טבע מולד, לא זוכרת לאיזה מבנה אישיות היא יוצקת אותו. גם קנטור, המורה האגדית לניתוח התנהגות, אמרה משהו בנידון. חני, הגננת שלו, מדגישה תמיד שהוא מעל לסטנדרט. צופה לו עתיד של עליוי ותלמיד חכם. 'כמו אבא שלו', אני חושבת לעצמי בנחת לא מוסתרת.

מכניסה את רגלה של רבקה הקטנה לגרביון הכחול, גם בלי להבין מדי ברזי דפוסי האישיות, אין לי ספק שרבקה יצוקה מחומר אחר. שומעת תוך כדי איך שמעון קורא בשיא הרצינות את האותיות מאל"ף עד טי"ת, המצח הקטן שלו מתקמט בריכוז מתוך, רב'ה שכטר הבטיח עדש צבעוני על כל חתימה של הורים. מלבישה סרפן ורוד, מסרקת את השיער הבהיר, חותמת על דף החזרה.

אנחנו עוברים למטבח לפת שחרית. נפתלי כבר עומד מול החלון הגדול של הסלון ומנגן את ה'קורבנות', אחר לוקח את הטלית והתפילין ויוצא לבית הכנסת. צלחות הפלסטיק השקופות מתמלאות בקורנפלקס ובחלב. אני מכינה סנדוויצ'ים וירקות חתוכים לתיקי האוכל. השעה שבע וחמישה. הרצפה, שרוקנה אך אמש, מתמלאת שוב במשחקים ובאביזרים. איך אומרת אמא? ככה נראה בית בריא.

שמונה-ארבעים-וחמש. במכון "פועל יוצא", כמו בבית, אני זאת שפותחת את הדלת אל היום החדש.

מחתימה שעון, מרימה תריסים, מדליקה מזגנים, רוצה להאכיל את הדגים באקווריום ומחליטה בהבזק של רגע לשמור את הזכות הזו לרוחמי סמיט. עורכת מפקד נוכחות לכוסות-קפה-סוכר-חלב. נעצרת לרגע. נושמת את ריח המקום שנעשה חלק בלתי נפרד מחיי. בית שני שלי.

בכלל לא התכוונתי לעבוד במזכירות. הגעתי לראיון אצל גברת ליוי במטרה להשתלב כמרפאה בעיסוק. היא סקרה בעיון ובכובד ראש את דמותי. פאה חדשה ומעוצבת מבית היוצר של סלון ביילי, שמלה קיצית עדכנית עם חגורת פשתן קלועה, נעלי עקב שמתיימרות להעניק לי גובה. זו"צית טרייה היישר מהנילוסים.

"מינה שטוב." לגברת ליוי קול שקול ועמוק. היא כמו תרגמה את 'קורות החיים' ששלחתי: "למדת חינוך מיוחד. עומדת לפני לימודי שנה גימ"ל. עדיין אין לך נסיון תעסוקתי. תראי." היא הרימה עיניים בוחנות מהמשקפיים ומהדף שסיפר עלי. "אנחנו לא מעסיקים במכון שלנו מטפלות שלא צברו לפחות חמש שנות עבודה בפועל, כך שזה לא רלוונטי."

רציתי לשאול למה היא בכלל זימנה אותי לראיון, ואיך אספר לבעלי הטרי את תשובתה השלילית, כשזה מקום העבודה השלישי בו אנחנו תולים תקוות ובסוף אינו מניב פתרון תעסוקתי וכלכלי.

"אבל אני מחפשת עכשיו מילוי מקום במזכירות למשך שלושה חודשים." היא לא הניחה לי להתבוסס ברחמים עצמיים ובעלבון צורב. איך השקעתי בנראות שלי לפני שיצאתי... "מזכירה טובה שיש לה רקע בחינוך מיוחד. טיפוס מאורגן, מסודר, אחראי ופטריוטי. ביררתי עליך. נראה לי שיש לך כל הנתונים לנישה הזו. תרצי להשתלב כאן, במכון שלנו?"

"בכלל לא למדתי מזכירות." לשווא ניסיתי להגביה את קולי. ליד אנשים סמכותיים הווליום יורד אוטומטית. פיתלתי את קצה החגורה סביב אצבעותי.

היא הניפה ידה בביטול. "שבועיים של חפיפה עם נילי, המזכירה שעומדת לצאת לחופשה, ואת עמוק בפנים. התחייבות שלי."

היא הצליחה לבלבל אותי. בכלל לא התכוונתי להיות מזכירה. הבטחתי לענות תשובה בהקדם.

טובי לא הסתירה את הסתייגותה. מזכירות היא ממש לא משרה פוטוגנית שמוסיפה כבוד או מעמד. אמא חששה שינצלו את תמימותי ואת טוב ליבי. אבא דרש לראות את חוזה העבודה על כל סעיפיו, לפני שאני חותמת עליו. חמותי התלהבה מתלוש המשכורת שאקבל ומהזכויות הפיננסיות שמתלוות אליו. נפתלי שמח בפשטות על דריסת הרגל שלי במקום עבודה מסודר. כבר ב'שבע ברכות' הודיע לי נחרצות שאנחנו ילדים גדולים ולא נישאר סמוכים על שולחן השווער לעולמי-עד...

ורק מלי שאלה אותי: "ואת, מינה, איפה זה פוגש אותך?"

מילוי המקום הזמני התארך והתארך. לאחר כחצי שנה, כשהתברגתי עמוק במקום והכרתי את כל המטפלות, הילדים, ההורים, המשימות והניואנסים הדקים בדרישותיה הקפדניות של גברת ליוי, הודיעה נילי על פרישתה. עבודתי כמזכירה במכון הפכה לעובדה מוגמרת. חתמתי קבע.

שמונה-חמישים-וארבע.

אני סוקרת את המחשב. היום באחת עשרה מבחן 'מוקסו', הצבע הוורוד מספר לי שהמשפחה תוזכרה. שולמית המדריכה בחדר

הספורט הטיפולי תיעדר היום, במקומה הוסיפו עוד שעות של תרפיה באמנות. כל הנוגעים בדבר קיבלו הודעות. אני רואה שליד משפחת ספראי יש סימון שלא השיגו אותם. אנסה עוד מעט להתקשר. הלאה, גולדין לא שילמו כבר פעמיים, חסרה התחייבות מקופת חולים. הערה נוספת מציינת שהאם סירבה לערוך מפגש הורים-מטפלת כמתבקש אחרי שישה מפגשי טיפול. הזרחן הכחול מספר על ילד חדש בפסיכודרמה. מסקרן להכיר אותו!

אחר עוברת להודעות בתא הקולי שממתינות בסבלנות מאתמול בערב.

משפחה לא מוכרת מבקשת שניצור איתם קשר. הם רוצים לשמוע פרטים על המכון, מתעניינים בעיקר בתרפיה במוזיקה. הפרסומת האחרונה היתה כנראה חזקה ומשכנעת. מסמנת לעצמי להתקשר בהמשך היום. שתי משפחות שלחו שאלון מלא. צריך להעביר למנהלת וליועצת לעיון ולהחלטה.

"מכון 'פועל יוצא' שלום!" אני מרימה את השפופרת. אמא של דוידי מודיעה על פקקי תנועה ועל איחור קטן של כעשר דקות. מצמידה פתקון ממו לדלת של אביבה.

ניגשת למטבח, לא מוותרת על התענוג להשקות את הפיקוס והאלוורה. שופתת לעצמי כוס קפה. הודעה ססגונית גדולה תלויה על לוח המודעות שממול, מזכירה את יום הגיבוש. ערב מפנק ומלא הפתעות ומתנות, חובה שהיא זכות, נא לא 'להתבשר', הכיבוד על טהרת החלבי... כמה אני אוהבת את ערבי הגיבוש החד-שנתיים! מקווה מאוד שהמשפחה תעתיק את התאריך של יום הנישואין הלא עגול. לא יכולה להפסיד אף אחד משני האירועים.

כמה דקות לפני תשע, ו"פועל יוצא" מתעורר לחיים.

אביבה נכנסת בנחת. מחתימה שעון ותולה את המעיל שלה. "בוקר טוב, מינה." תמיד מתלווים אליה כמעין רדידים שקופים של נעימות ואור רך. "שיהיה לנו יום טוב!" מתנגן המבטא הדרום-אמריקאי. היא פוסעת עם כוס תה לחדרה. "תודה על המטבח הנקי!" אף פעם לא מחמיצה מילה טובה. "יש לך הודעה על הדלת," אני מעדכנת.

חנה-אסתי נכנסת בחופזה, רוצה לבדוק איתי אם השתנה לה משהו במערכת, מכינה כוס קפה ונבלעת בחדרה. רוחמי סמיט, הילדה האנמית שכמעט מתמזגת עם הנוף, מגיעה עם אביה, מתרגשת מהתפקיד האחראי ששמרתי לה, ומוחאת כף למראה הדגים המשולהבים שמצטופפים בפיות פעורים ליד גרגירי המזון שבזקה למענם. משהו בילדה הזו נוגע לי עמוק בלב. מרגישה איך היא לא מצליחה למצוא את המילים האבודות. רוחמי לא צריכה להודות לי, האור שעולה בעיניה מספר את תודתה ואת שמחתה.

תשע-אפס-תשע. שוש מפסיכודרמה נופלת פנימה, דרמטית כמו תמיד, הצעיף הססגוני נשרך אחריה, הרוכסן של התיק הרקום פתוח בחלקו וסביבה מתפזר מלל על בוקר לא אפשרי. "ואם את רוצה להרוס לי ת'יום הזה," היא מניפה אצבע מאיימת לעברי, "אז תספרי לי מתי התעוררת ומה הספקת!" כוס קפה מרוכז ומעורר, עוגיית וניל נתחבת לפה, והיא מסמנת לרוחמי להיכנס לחדר.

שתי דקות חולפות, ושוב פורצת רוח הסערה מהחדר לעבר שעון הנוכחות. "אוף! שכחתי להחתים!" היא מתיזה פירורי וניל, "ככה זה כשקמים מאוחר וכל הבוקר הוא ערימה ענקית מעורבבת של מטלות וילדים ובגדים ותיקי אוכל ורב-קו אבוד ולא יודעת מה... ולא רוצה לשמוע ממך מילה על קימה מוקדמת וסדר ותכנון מוקדם!"

המילים האחרונות נכנסות איתה לחדר, ונטרקות מעבר לדלת. המנהלת לא אוהבת איחורים, היא מצפה שהמזכירות תדווחנה לה על חריגות. אם יש משהו שאני שונאת בעבודה שלי, זה להלשין על עובדת. היום, בכל מקרה, יספר השעון על האיחור.

הופ! הנייד רוטט. אני לא מגיבה. גברת לוי לא רואה בעין טובה שיחות אישיות בשעות העבודה. בכל זאת סוקרת את הצג: טילתו'ש של טובי. שוב הוא רוטט ושוב. בפעם הרביעית מודיע הפלאפון בצלצול מיוחד על הודעה קולית. במקביל עולה הודעה חדשה במחשב.

"מיני, אקס-יז-מי, דודתי מינה הכבודה והחשובה. רק רציתי לתזכר אותך שמסיבת יום הנישואין של הוריך, שיאריכו ימים ושנים, תיערך בעוד שבועיים ביום רביעי, בשעה שבע שלוש בערב. עליך להביא אתך, כמסוכם, חמוצים וגבינות מתובלות. יום טוב!"

במחשב אני מתוודעת לראשונה ללוגו החדש והמפוצץ של אחיינתי החשובה: "טילי. פיצוץ של הפקה". מצחיק בקושי... לא מתכוונת משום כיוון להיות שותפה לפיצוץ הזה... פתאום אני כל כך רוצה 'לעשות דווקא'. לא לבוא. לא להכין כלום. להביא פטיפורים יוקרתיים. להתעלם. לשכוח. לפרוץ מהמשבצת המאולצת בה תקעו אותי בלי לבקש רשות או הסכמה.

יום רביעי המדובר. 'חבורה' של נפתלי בשעות אחר הצהריים, מפגש חובה-זכות של מנהלת המכון ו... מכל הימים שבעולם, יום נישואין של הורי היקרים... אין התייחסות כמובן לערעור שהגשתי בעניין.

מיני, כלומר אני, משמשת כמריאנה - בובה המופעלת באמצעות חוטים המחוברים לחלקיה השונים - בנראות המשפחתית המושלמת. בובה חסרת דעה אישית או בחירה חופשית, אמורה בסך הכל להשתבץ נכון בפסיפס הכללי ללא זכות של ערעור או התנגדות...

אני יודעת כבר מעכשיו שאיאלץ 'לבחור' באירוע המשפחתי. שום סיבה שבעולם, מוצדקת ככל שתהיה, לא תתקבל בהבנה ובברכה לא אצל אמא ולא בחברת ההפקות המטורפת בע"מ. אוף!